Hadinec červený

V minulosti formovali kolmé piesková a sprašové steny najmä rieky. Po zregulovaní veľkých riek a zastavení riečnych procesov tvorby brehov je takýchto zachovalých lokalít málo. Väčšina hniezdnych stien sa nachádza mimo dosahu riek, kde by ich mohla voda počas záplav prirodzene zmývať. Preto hniezdne steny degradujú, zosúvajú sa a postupne zarastajú vegetáciou. Pre zlepšenie stavu pieskových stien realizuje Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko projekt LIFE12 NAT/SK/000488 „Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na juhozápadnom Slovensku".

Výsledky projektu v CHVÚ Dolné Pohronie:

- úprava a obnova hniezdnych stien na dĺžke 905 m
- odstránenie inváznych druhov drevín z hniezdnych stien
- zvýšenie populácie včelárika zlatého o 230 % zo 105 na 242 párov
- vytvorenie podmienok pre hniezdenie brehúľ hnedých s maximálnymi počtami 1182 až 1644 hniezdnych párov
- zlepšenie potravnej ponuky vytváraním vhodných biotopov pre hmyz

Škorec obyčajný

Ľabtuška poľná

Včelárik zlatý

Revitalizácia steny v Radvani

Leták vznikol v rámci projektu LIFE12 NAT/SK/000488 „Integrovaný manažment riečnych ekosystémov na juhozápadnom Slovensku", ktorý podporujú Európska Komisia a Ministerstvo životného prostredia SR.

V roku 2025 vydala:
Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko,
Zelinárska 4, 821 08 Bratislava, www.vtaky.sk, e-mail: vtaky@vtaky.sk,
Foto a kresby: J. Lengyel, M. Sádovský, J. Gúgh, Z. Kiripolská, Š. Benko, B. Číčel, A. Chudý, J. Svetlík.

www.podunajsko.sk
www.vtaky.sk

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE

Dolné Pohronie

Brehuľa hnedá

Hniezdna stena v Jurskom Chlme

Dolné Pohronie

Hadinec obyčajný

Vrabec poľný

Chránené vtáčie územie (CHVÚ) Dolné Pohronie bolo vyhlásené na rozlohe 229,32 ha vyhláškou Ministerstva životného prostredia SR č. 27/2008 na účel zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu včelárika zlatého (*Merops apiaster*) a zabezpečenia podmienok jeho prežitia a rozmnožovania. Typickými biotopmi územia sú pieskové a sprašové steny na riečnych terasách a nánosoch, ťažobne štrkopieskov a teplomilné trávnaté, trávnato-krovité biotopy.

Súčasťou CHVÚ Dolné Pohronie sú:

- Územie európskeho významu Jurský Chlm na rozlohe 104,06 ha. Účelom vyhlásenia je ochrana vzácnych druhov rastlín hadinec červený (*Echium russicum*) a pichliač úzkolistý (*Cirsium brachycephalum*). V území sa vyskytujú aj tieto európsky významné biotopy: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340), Panónske travinnobylinné porasty na spraši (6250), Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) a Slatiny s vysokým obsahom báz (7230).
- Prírodná rezervácia Jurský Chlm, ktorá bola zriadená na ploche 5,8 ha v roku 1993 na účel ochrany vzácnych druhov rastlín kozinec bezbyľový (*Astragalus exscapus*) a zlatá brada južná (*Chrysopogon gryllus*).

Bielolist roľný

Dudok chochlatý

Výberové druhy vtákov CHVÚ Dolné Pohronie

Včelárik zlatý (*Merops apiaster*) – CHVÚ Dolné Pohronie má len jeden výberový druh. Výskyt včelárikov vo významnom počte podmieňuje podložie a existencia piesčitých nánosov, terás Dunaja a väčších riek, ktoré územím v minulosti meandrovali. Dolné Pohronie patrí medzi 5 najvýznamnejších vtáčích území pre hniezdenie a ochranu včelárika zlatého na Slovensku. Na rôznych pieskových a sprašových stenách v okresoch Komárno, Nové Zámky a Levice hniezdi významná populácia druhu. Pieskové steny zaradené do vtáčieho územia nájdeme v katastroch obcí Radvaň nad Dunajom, Virt, Búč, Bátorove Kosihy, Mužla, Horný Chotár a Pastovce.

Včelárik zlatý patrí medzi najfarebnejšie vtáky Slovenska. Spodok tela je tyrkysovo modrý, vrchná časť krídel, chrbát a temeno škoricovo až zlato hnedé. Oči sú výrazne červené, vedie cez ne čierny pás a hrdlo je žlté. Počas letu sa vyznačujú typickou siluetou, pričom nezameniteľný je predĺžený klin na chvoste, ktorý je tvorený z predĺžených chvostových letiek. Charakteristický je aj hlas znejúci ako ďur-ďur-ďur-ďalag.

Včeláriky patria medzi sťahovavé vtáky. Na zimu odlietajú do subsaharskej Afriky, kde nájdu aj v zime dostatok potravy, hmyzu. Do Európy prilietajú začiatkom mája. Hniezdia na pieskových, hlinených a sprašových kolmých stenách, ojedinele aj na vodorovnom podklade. Hĺbia si nory, na konci ktorých sú hniezdne komôrky. Obsadené a využívané nory sa dajú určiť aj podľa vyhĺbených plytkých koľajničiek, ktoré vznikajú po pohybe včelárikov pri vstupe do nory. V niektorých lokalitách hniezdia v zemných norách, ktoré si vyhrabávajú na pasienkoch. Hniezdenie trvá od mája do konca júla. Znášajú 4-7 vajec. Na zimoviská odlietajú v septembri.

Včeláriky patria medzi hmyzožravé vtáky. Lovia počas letu veľké druhy blanokrídleho hmyzu. Medzi najčastejšiu korisť patria osy, čmeliaky, včely, motýle, vážky, koníky, kobylky, chrústy a iné. Včeláriky sú na niektorých miestach kvôli lovu včiel prenasledované. Výskumy a analýzy vývržkov ale dokazujú, že včely tvoria len malý zlomok potravy včelárikov a vtáky určite neprispievajú k úbytku stavov včelstiev.

Pieskové lokality s kolmými stenami sú domovom aj ďalších druhov vtákov. Kolmé steny využívajú, podobne ako včeláriky, aj brehule hnedé (*Riparia riparia*). Tie si podobne ako včeláriky hĺbia nory do substrátu. Dutiny po včelárikoch a brehuliach obsadí aj dudok chochlatý (*Upupa epops*), vrabce poľné (*Passer montanus*), škorce obyčajné (*Sturnus vulgaris*), trasochvost biely (*Motacilla alba*) či žltochvost domový (*Phoenuicurus ochruros*). V krajinách južnej Európy hniezdia často na pieskových stenách aj u nás vzácne krakle belasé či kuviky obyčajné. Okolie stien s typickými pieskovými biotopmi obývajú aj ďalšie stepné druhy vtáctva, napríklad strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), prhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*), pipíška chochlatá (*Galerida cristata*), škovránik stromový (*Lullula arborea*) alebo ľabtuška poľná (*Anthus campestris*).

Včelárik zlatý